

17.10.2022

Naisjärjestöjen Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp)

Naisjärjestöjen Keskusliitto ry kiittää ulkoasianvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp).

Tasa-arvoa ihmisoikeusperustaisesti ja intersektionaalisesti edistävä ulkopoliitiikka

Kuten talousarvioesityksessä todetaan, Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisenä tavoitteena on edistää systemaattisesti sukupuolten tasa-arvoa sekä tyttöjen ja naisten oikeuksien toteutumista. Suomi on edistänyt ihmisoikeusperustaista ulkopoliitiikkaa ja on painottanut muun muassa vammaisten naisten, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden haavoittuvassa asemassa olevien naisten oikeuksia. **Vaikka Suomi korostaa naisten oikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa ulkopoliitikassaan, maalta puuttuu ulkopoliitiikan tasa-arvotyötä ohjaava strategia ja toimintasuunnitelma.** Tällöin systemaattinen, seurattava ja resurssiwise tasa-arvotyö on haastavaa.

Naisjärjestöjen Keskusliitto yhtyy Kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunta IONK:n **suositukseen**, että ulkoministeriö sitoutuu sukupuolten tasa-arvoa ja naisten oikeuksia ihmisoikeusperustaisesti ja intersektionaalisesti edistävään ulkopoliitiikkaan (Feminist Foreign Policy, FFP) ja laatii sitä varten strategian, johon sisältyy tavoitteet, seurantajärjestelmä ja raportointi. Suositusten tarkoituksena on toimia työvälineenä, jonka avulla sitoumukset ihmisoikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi voidaan viedä ulkopoliitiikan työhön ja tavoitteisiin. IONKin suosituksissa ehdotetaan, että ulkoministeriö aloittaa ulkosuhteita koskevan **tasa-arvostrategian- ja suunnitelman laatimisen**, johon sisältyy koko ulkoasiainhallintoa koskevat, läpileikkaavat keinot tavoitteisiin pääsemiseksi sekä seurantajärjestelmä, indikaattorit ja raportointi.

Sukupuolten tasa-arvotyön systematisointi ulkoasiainhallintoon edellyttää myös budjetin tarkastelua tasa-arvosilmälasein. Tämä tarkoittaa esimerkiksi budjetin tasa-arvovaikutusten arviointia. Rahoitusta tulisi suunnata tasa-arvotyön kaksoisstrategian mukaisesti sekä tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamiseen että tasa-arvoa kohdennetusti edistäviin hankkeisiin. **Feministisen ulkopoliitiikan mallilla on mahdollista varmistaa, että talousarvioesityksen ulkoministeriön pääluokassa esitetyt tasa-arvon seurantatavoitteet voidaan saavuttaa.**

Suomella on tasa-arvotyön edelläkävijämaaine, mutta maa ei tällä hetkellä kuulu Feminist Foreign Policy (FFP) -maihin, jotka ovat integroineet tasa-arvon ulkoasiainhallintoon. FFP-maat muodostavat kansainvälisen edistyskellisen ulkopoliitiikan verkoston, jonka pöytiin Suomi ei tällä hetkellä pääse mukaan.

Sitoutuminen tasa-arvoa systemaattisesti edistävään ulkopoliitiikkaan ja budjetointiin on näkyvä tapa vastata kasvavaan **anti-gender-liikehdintään**. Anti-gender-liike on joukko populistisia, nationalistisia, uskonnollisia ja äärioikeistolaisia toimijoita, joita yhdistää halu rajoittaa sukupuolten tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia. Liikkeellä on maiden rajat ylittävä, strateginen verkosto, joka on hyvin rahoitettu. Anti-gender-liikkeen rahoitusta tutkineen **raportin** mukaan liikettä rahoitetaan myös EU-maiden sisältä ja liikkeellä on yhteyksiä myös Suomeen. Anti-gender on uhka naisten ja vähemmistöjen oikeuksien lisäksi myös demokratialle, ihmisoikeusperusteiselle politiikalle, ilmastonmuutoksen vastaiselle työlle ja kestävä kehityksen edistämiseksi.

Varmistaakseen sukupuolten tasa-arvon läpileikkauksen ulkoasiainhallinnossa, tulisi ulkoministeriön ottaa käyttöön **sukupuolitietoinen budjetointi**. **Tasa-arvoa talousarvioon -hanke** suosittaa kytkemään sukupuolitietoisuuden budjetoinnin hallinnonalakohtaisiin tasa-arvotavoitteisiin, laajentamaan sukupuolivaikutusten arvioinnin lakiesityksistä talousarvioon ja raportoimaan systemaattisesti talousarvion sukupuoli- ja tasa-arvovaikutuksista.

Seksuaalinen häirintä Puolustusvoimissa ja kriisinhallinnassa

YK:n tavoitteena on, että rauhanturvaajista 15 % ja sotilastarkkailijoista 25 % olisi naisia vuoteen 2028 mennessä. Sotilaallisessa kriisinhallinnassa palvelevien naisten osuus on noin 5 % kaikista suomalaisista rauhanturvaajista ja 20 % sotilastarkkailijoista. **Voidakseen edistää naisten osallistumisen vahvistamista sotilaalliseen kriisinhallintaan on puututtava niihin ongelmiin, jotka nyt vaikuttavat naisten hakeutumisesta rauhanturvaajiksi ja laajemmin Puolustusvoimiin ja systematisoitava budjetti tämän mukaisesti.**

Viime vuonna [Helsingin Sanomat](#) ja [Yle](#) uutisoivat puuttumattomuuden ja vaikenemisen kulttuurista. Kriisinhallintajoukoissa paljastunutta häirintää Maavoimien aiempi komentaja Petri Hulkko kommentoi Ylelle ([1.10.2021](#)) toteamalla, että "varsinaisia raiskauksia tai vastaavia ei ole ollut". Naisjärjestöjen Keskusliitto on [tuonut esille](#), että kaikenlaisella seksuaalisella väkivallalla voi olla tuhoisia seurauksia, ja Puolustusvoimien on kitkettävä seksuaalista häirintää nykyistä tehokkaammin. Seksuaalinen häirintä ja häirintä sukupuolen perusteella ovat lain tarkoittamaa syrjintää, ja valtiolla on velvollisuus sen lopettamiseen. Tähän sitovat perustuslaki, tasa-arvolaki ja kansainväliset sopimukset, kuten YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus.

Asepalveluksen suorittavat naiset ovat erittäin motivoituneita. Kaksi kolmesta naisesta osallistuu johtamiskoulutukseen. Osuus on paljon suurempi kuin miehillä. Silti henkilöstöstä 18,7 prosenttia ja upseeristosta vain kolme prosenttia on naisia. Kasvatustieteen tohtori Kaisa-Maria Töllin mukaan Puolustusvoimien järjestelmä on lähtökohtaisesti epätasa-arvoinen, eikä yksiköissä ole yhdenvertaisuuteen perehtyneitä henkilöitä. Johto ei myöskään ole riittävän näkyvästi sitoutunut seksuaalisen häirinnän poistamiseen.

Naisjärjestöjen Keskusliitto painottaa, että jokainen johtotehtävissä oleva on koulutettava tunnistamaan häirintä ja velvoitettava puuttumaan siihen tehokkaasti sekä edistämään omalla toiminnallaan näkyvästi sukupuolten välistä tasa-arvoa. **Seksuaalisen häirinnän vähentäminen tulee ottaa osaksi Puolustusvoimien budjettia ohjaavia tulostavoitteita, jotta työllä on vaikutusta tuloksiin.**

Naiset, rauha ja turvallisuus 1325 -toimintaohjelma

Ulkoministeriö valmistelee parhaillaan Suomen neljättä kansallista Naiset, rauha ja turvallisuus 1325 -toimintaohjelmaa. Kuten Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus -verkosto on korostanut, on erityisen tärkeää, että toimintaohjelma perustuu intersektionaaliseen lähestymistapaan ja että se vahvistaa seksuaali- ja lisääntymisterveys- ja oikeuksia. **Eri ministeriöiden tulisi määritellä ne momentit, joilta rahaa ohjataan ohjelman toteuttamiseen. Jos toiminnolle ei löydy budjettia, sitä on vaikea toteuttaa.**

Ihmisoikeuksia puolustavat joutuvat yhä useammin vakavaan vaaraan myös Suomen lähialueilla. Naisjärjestöjen Keskusliitto on [edellyttänyt](#), että heidän auttamisekseen tarvitaan nopean reagoimisen mahdollistavat keinot, mikä vaatii myös budjettia. Kiintiöpakolaiset tulevat Suomeen UNHCR:n kautta, jonka mukaan uudelleensijoittaminen kestää 18–24 kuukautta. Akuuttiin hätään tämä on auttamattomasti liian kauan. Myös ihmisoikeusvaltuuskunta [vaatii](#) hallitukselta toimia vaarassa olevien ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi. Ihmisoikeuspuolustajien avunpyynnöt EU:n ihmisoikeuspuolustajien suojelumekanismin (Protectdefenders.eu) lisääntyivät 23 prosentilla vuonna 2021 edellisvuoteen verrattuna, Euroopan komissio tiedotti viime viikolla. Kasvu oli ennätyksellisen suuri. Ulkoministeriö on aloittanut selvitystyön humanitaarisesta viisumista, jonka avulla ihmisoikeuspuolustaja voisi päästä nopeasti ja joustavasti Suomeen. Asian käsittelyä on tärkeää jatkaa, tarvittaessa seuraavalla hallituskaudella.

Kehitysyhteistyö

Ulkoministeriön kehityspolitiikan yksi päätavoite on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet. Kuten [ylivaalikautisessa kehityspoliittisessa selonteossa](#) mainitaan, **naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman vahvistaminen edellyttää Suomelta globaalia vaikuttamistyötä. Tähän kehitysyhteistyön leikkaukset istuvat huonosti.** Jos valtiovarainministeriön esitys toteutuu, Suomen kehitysyhteistyön osuus bruttokansantulosta laskee 0,42 prosenttiin nykyisestä 0,5:stä. Kansainvälinen tavoite, johon Suomikin on sitoutunut, on 0,7 prosenttia. Leikkaukset vaikuttavat erittäin kielteisesti heikoimmassa asemassa olevien tyttöjen ja naisten oikeuksiin, jotka kärsivät jo nyt kansainvälisestä kriisistä ja anti-genderin aiheuttamasta tasa-arvon takapakista. Nyt on pahin aika leikata heiltä, jotka tarvitsevat kaikista eniten tukea.

Kestävä kehitys

Suomen kehitysyhteistyöhön sisältyvän kansainvälisen ilmatorahoituksen tulisi edistää sukupuolten tasa-arvoa ja vahvistaa naisten ja tyttöjen asemaa. Ilmatorahoitushankkeet vaikuttavat yleisesti ottaen myönteisesti naisten ja tyttöjen asemaan kohdemaissa, mutta vaikutukset ja niistä saatavilla oleva tieto vaihtelevat suuresti. Ilmatorahoituksen tasa-arvovaikutukset on mahdollista todentaa vain, jos niitä arvioidaan ja seurataan järjestelmällisesti hankkeiden eri vaiheissa. Ilman naisten osallistumismahdollisuuksia ilmastotoimien vaikuttavuus vaarantuu ja ne voivat jopa vahvistaa olemassa olevia epätasa-arvoa tukevia rakenteita. **Naisten asema onkin tärkeä ottaa huomioon ilmatorahoituksessa sen vaikuttavuuden, tehokkuuden ja kestävyuden varmistamiseksi. (VTT 2021)**

Ilmastorahoituksen ja biodiversiteetin tasa-arvovaikutusten toteutuminen vaatii selkeät kriteerit tasa-arvon huomioimiseksi, ja esimerkiksi Ruotsissa rahoituksen yhtenä ehtona on tasa-arvon huomiointi. **Ilmastopolitiikkaa ja sen rahoitusta tulee arvioida säännöllisesti tasa-arvonäkökulmasta.** Ulkoministeriö laati vuonna 2019 ilmastoulkopolitiikan toimintaohjelman, joka valtavirtaistaa ilmastomuutoksen kaikkeen ulkoministeriön toimintaan; ulko- ja turvallisuus-, kauppa- ja kehityspolitiikkaan. **Samanlainen valtavirtaistaminen tulisi tehdä sukupuolinäkökulman suhteen, jotta sukupuolten tasa-arvo ja naisten oikeudet huomioidaan täysimääräisesti ilmastotyössä.**

Suomen tasa-arvotavoitteet ja naisjärjestöjen tekemä tasa-arvo- ja ihmisoikeustyö

Naisten oikeudet ovat Suomen ulkopoliittikan prioriteettiteemoja. Suomi on YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenenä nostonut ensimmäiseksi sitoumukseen työskennellä sellaisen maailman puolesta, missä kaiken kykyiset ja ikäiset naiset voivat täysin nauttia oikeuksistaan. **Naisjärjestöjen asiantuntija- ja vaikuttamistyö tukee Suomen kunnianhimoisten tasa-arvotavoitteiden toteutumista.** Tasa-arvon saavuttaminen on hidasta ja kohtaa jatkuvaa vastarintaa niin kotimaassa kuin ulkomailla. Globaalien ja monien EU-maiden asenteiden kiristytessä on tärkeää varmistaa, ettei Suomessa ajauduta konservatiiviseen naisjärjestöjen toiminnan alasajoon (vertaa esim. Unkari, Puola, Venäjä, Yhdysvallat).

Kriisit ovat viime vuosina koetelleet suomalaisen yhteiskunnan vakautta ja tarjonneet otollisen maaperän tasa-arvon vastaisten äänenpainojen vahvistumiselle. **Vaikeina aikoina tasa-arvon merkitys korostuu. Valtionavun nykyinen taso on elintärkeää naisjärjestöjen toiminnan jatkumiselle ja sitä kautta Suomen kansainvälisten tasa-arvotavoitteiden saavuttamiselle.** Tilastot osoittavat, että tasa-arvo ja ihmisoikeudet ovat demokraattisen yhteiskunnan ja kestävän rauhan perusta. **Nyt on pahin mahdollinen aika leikata tasa-arvotyöstä.**

Hallituksen esitys naisjärjestöjen valtionavuksi vuodelle 2023 on 400 000 euroa nykytasoa matalampi. Valtion talousarviossa vuodelle 2023 lakiin eräiden naisjärjestöjen valtionavusta (663/2007) perustuvaksi naisjärjestöjen valtionavustukseksi (momentti 29.10.51) esitetään 518 000 euroa. Tämän eduskuntakauden kaikissa aiemmissa budjeteissa (2020–2022) momentin suuruus on ollut 918 000 euroa. Momentilta rahoitetaan kolmea tasa-arvon kattojärjestöä: Naisjärjestöjen Keskusliitto, Naisjärjestöt yhteistyössä –Nyt kis ry:tä ja Monika-Naiset liitto ry:tä.

Naisjärjestöjen Keskusliitto on vuonna 1911 perustettu naisjärjestöjen kattojärjestö ja yhteistyöfoorumi ja Pohjoismaiden suurin tasa-arvon kattojärjestö, jonka tavoitteena on edistää tasa-arvoa, naisten oikeuksia sekä tyttöjen ja naisten ihmisoikeuksia. Liiton jäsenjärjestöjen määrä on kasvanut viimeisen kahden vuoden aikana 60:stä 72:een ja **kansainvälinen toiminta laajentunut ja vahvistunut jatkuvasti.** Naisjärjestöjen Keskusliitto on edustettuna muun muassa Generation Equality -sparrausryhmässä, STM:n laajennetussa EU-jaostossa, Suomen naiset, rauha ja turvallisuus -verkostossa ja Kansainvälisessä ihmisoikeusasiain neuvottelukunnassa, jossa liitto on valmistellut tasa-arvoa edistävän ulkopoliittikan suositukset yhdessä neuvottelukunnan alaisen sukupuolten tasa-arvotyöryhmän kanssa.

Liitto seuraa tarkoin naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon kansainvälisiä sopimuksia ja velvoitteita sekä laajentaa kansainvälisten kumppanien verkostoa. Liitto on nostonut esille kansainvälisen tasa-arvopalkinnon jatkoon, ottanut järjestelyvastuun vuosittaisista kansainvälisistä Helvi Sipilä -seminaareista ja nostonut esiin Iranin, Afganistanin ja uiguurinaisten asemaa. Nyt liitto tekee ulkoministeriön rahoittamaa Afganistanin naisten ääni -katsausta, jossa kartoitetaan ensimmäistä kertaa afganistanilaisten naisten oikeuksien puolustajien kokemuksia Suomen siviilikriisinhallinnasta. Liitto kokoaa viisivuositain kansalaisjärjestöraportin Pekingin naisten oikeuksien julistuksen suositusten noudattamisesta Suomessa. Viimeksi vuonna 2019 Naisjärjestöjen Keskusliiton johdolla kootun raportin valmisteluun osallistui liiton kanssa yli 40 kansalaisjärjestöä.

Naisjärjestöjen valtionavustus on ollut hyvin matala verrattuna muihin kansalaistoiminnan kansallisiin kattojärjestöihin esimerkiksi sosiaalialalla, nuorisotyössä ja urheilussa, ja rahoituksen taso on aiempina vuosina heilahdellut voimakkaasti. **Tuen ennustamattomuus on vaikeuttanut toiminnan suunnittelua huomattavasti.** Viime vuosien vakaa rahoitus on mahdollistanut työsuhteiden vakinaistamisen ja siten vahvistanut vaikuttamistyötä, sekä varmistanut, että yhteiskunnan matalan kynnnyksen apu säilyy haavoittuvassa asemassa oleville. **Vuosien 2020–2022 rahoitustason turvaaminen on elintärkeää naisjärjestöjen työn varmistamiselle myös jatkossa ja mahdollistaisi toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun, kehittämisen ja vaikuttavuuden sekä pysyvien työsuhteiden säilyttämisen.** Samalla se merkitsisi vahvaa yhteiskunnallista ja poliittista tukea naisjärjestöjen kansainvälisestä ja kotimaassa tekemälle työlle.

Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry

Saara-Sofia Sirén
puheenjohtaja

Terhi Heinilä
pääsihteeri

Lisätietoja:

Annika Hinkkanen, vaikuttamisen asiantuntija, annika.hinkkanen@naisjarjestot.fi, puh. 050 3373750

Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry on vuonna 1911 perustettu sukupuolten tasa-arvoa edistävien naisjärjestöjen kattojärjestö, johon kuuluu 72 jäsenjärjestöä ja yhteensä noin 400 000 jäsentä. Naisjärjestöjen Keskusliiton tavoitteena on naisten aseman, sukupuolten tasa-arvon ja tyttöjen ja naisten oikeuksien edistäminen.